

Bava Metzia (Mishnah 75b)

יש רבית מוקדמת — **Rabban Gamliel says:** — **There is advance interest** — **and there is subsequent interest.** — **How so?** What is advance interest? — **A [prospective borrower] set his eyes to borrow from a certain person** — **and he sent him a gift** — **and he said to him, “This is so that you should lend me.”** — **This is a case of advance interest.** And what is a case of subsequent interest? — **If one borrowed money from [someone]** — **and [the borrower] returned the money to [the lender],** — **and then [the borrower] sent him a gift** — **and said to him, “This gift is on account of your money which was lying idle with me,”** — **this is a case of subsequent interest.**

Bava Metzia (73b)

— **Ravina used to give money to the people of Akra by Shanvasa** as an advance payment for wine, — **and they used to pour out for him a containerful more than he paid for.** — **He came before Rav Ashi** — **and he said to him:** — **Is it permitted** or does it constitute interest on the advance payment? — **He answered him:** — **Yes!** It is permitted. — **It does not constitute interest because they ceded the extra wine to you as a gift.** *Rashi* writes that since the bonus was not prearranged and when it was given there was no mention of it being a reward for waiting, it does not constitute *ribbis* but is merely a gift.

Gittin (20b, citing Mishnah in Eduyos 2:3)

— **He also testified about a small village that was adjacent to Jerusalem,** — **and there was in [this village] a certain elder** — **and he would lend money to all the villagers,** — **and he would write the loan documents in his own hand** and then give the documents to the borrowers, — **and after others signed the documents as witnesses,** the borrowers would return them to the elder. — **And eventually an incident involving one such document came before the Sages,** — **and they permitted** this practice. And *Tosafos* explain that the Mishnah speaks of documents of sale or gift with which the villagers conveyed their fields to the elder to reciprocate his past kindnesses to them.

סתם או מפרש

רמב"ם (הלכות מלוה ולוה ה, יא) - אסור להקדים את הרבית או לאחר אותה, כיצד נתן עיניו ללות ממנו והיה משלח לו סבלונות בשביל שילוהו זו היא רבית מוקדמת, לזה ממנו והחזיר לו מעותיו והיה משלח לו סבלונות בשביל מעותיו שהיו בטלין אצלו זו היא רבית מאוחרת, ואם עבר ועשה כן הרי זה אבק רבית.
ספר התרומות (בבית יוסף) - אם רגיל לשלוח לו דורון שרי והוא שלא יתכוין לכך.

מגיד משנה - ומדברי רש"י ז"ל (עג): נראה דדוקא במזכיר לאחר פרעון בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו אבל בנותן סתם לאחר פרעון אין חוששין בו.

טור (יורה דעה קס) - ויראה שאינו אסור אלא במפרש שבשביל זה משלח לו אבל בסתם מותר, והרמב"ם אסר אפילו בסתם.

שלחן ערוך (יורה דעה קס, ה) - אסור להקדים הרבית או לאחר אותה, כיצד נתן עיניו ללות ממנו והיה משגר לו דורון (רמ"א) ופירש בשביל שילוהו או שהוא מתנה מרובה דמסתמא הוי כאילו פירש לו) בשביל שילוהו זו היא רבית מוקדמת.

שלחן ערוך הרב (סעיף ז) - ויש להחמיר לעצמו כסברא הראשונה ואף לסברא האחרונה אין להתיר אלא מתנה מועטת שאינה יודעה לכל ואף היודעה אינו יודע שלא היה נותן לו בלא ההלואה.

ברית יהודה (ה, סק"ט) - ומכל מקום פשוט שבשביל שעשה לו טובה לא נאסר מלהלוות לו, ואף על פי שעכשיו מכוין בהלואה זו בשביל שעשה לו טובה. וכן כתב הרדב"ז, כל הלואות חן כך הם, מלוה לו מעותיו בשביל שעשה לו טובה או איזה נחת רוח ואין בזה לא חשש רבית ולא אפילו הערמת רבית, ע"כ. ובדברי הרדב"ז יש להסתפק אם דוקא בסתם מותר או אפילו אם מפרש לו בשביל שעשיתי לך טובה אני מבקש שתלויני.

כוונה לרבית

ש"ך (קס, י) - ומשמע דהיכא דהלוה מתכוין לשם רבית אפילו בסתם אסור.

ר' עקיבא איגר - לשיטת הרא"ש והטור דסתם הרמ"א כוונתיהו להלכה דאינו אסור אלא במפרש אין נפקא מינה מכל זה דבדואי אפילו במתכוין מותר אלא במתנה מרובה כיון דמוכחא מלתא הוי כפירש, ודברי הש"ך כאן דמשמע דכן כתב להלכה דבמתכוין אסור צריך עיון.

שיטת הרמ"א: מתנה מרובה אסורה

מופלג

בית יוסף - עד כאן לא אסרינן רבית מוקדמת ומאוחרת אלא סמוך קצת להלוואה אבל במופלגת הרבה אין לחוש כלל ואפילו מתנה מרובה נמי שרי כל שהוא סתם.

ש"ך (קס, י) - דוקא סמוך קצת להלוואה אבל במופלגת הרבה אין לחוש כלל, ואפילו מתנה מרובה נמי שרי כל שהוא סתם, ונראה דבפירש אפילו מועטת אסור אפילו מופלגת הרבה.

תורת רבית (ג, סקי"ח) - וכלשון הנמוקי יוסף שאי אפשר לומר שאדם שקיבל הלואה מחברו לא יוכל לתת לו מתנה לעולם.

רגיל

בית יוסף - ואיפשר שאם היה רגיל לשלוח לו אפילו דבר מרובה מותר דכיון שהיה רגיל לשלוח לו כל כך בלאו הכי שוב לא מתחזי כרבית... ואפשר דמתנה מרובה אפילו היה רגיל מקודם אסורה משום דהוי מילתא דפרהסיא.

ש"ך (קס, י) - אפילו בסתם אסור כשלא היה רגיל מקודם.

גדולי תרומה (מו, ג, יא) - כיון שנשאר בספק אצל הרב ז"ל ולבד האסור ליכא ראייה מכרעת והראנו פנים להיתר יראה לפי עניות דעתי דיש מקום להקל הואיל ומדרבנן הוא.

רבית דברים מאוחרת

ברית יהודה (יא, סקס"ה) - משמע מדברי [שלחן ערוך הרב] דרבית דברים אסור אפילו במוקדמת ומאוחרת, וע"כ צריך לומר שהקילוס הוא על ענין ההלואה אבל אם מחנף לו בדברים אחרים כדי שילוהו הרי קיימא לן דאף בהנאת ממון אינו אסור במוקדמת כי אם במפרש, מיהו אפשר שהרב לשיטתו שמחמיר במכוין.